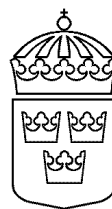

Riksdagens protokoll

2003/04:57

Fredagen den 23 januari

Kl. 09.00 – 10.52

Protokoll
2003/04:57

1 § Meddelande om aktuell debatt

Andre vice talmannen meddelade att på begäran av Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt med anledning av fritagningen från Kumlaanstalten anordnas *onsdagen den 28 januari kl. 13.00*.

Från regeringen skulle justitieminister Thomas Bodström delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Begäran om aktuell debatt

På söndagen fritogs tre av landets grävsta brottslingar från kriminalvårdsanstalten i Kumla. Fritagningen skedde från vad som skall vara landets rymningssäkraste avdelning.

Vaktpersonalen iakttog flykten på anstaltens övervakningskameror men kunde inte ingripa. Enligt anstaltschefen ingriper personalen inte mot fritagning som genomförs av beväpnade personer, utan observerar och meddelar polisen. Enligt kriminalvårdsstyrelsens första kommentar har personalen följt den beredskapsplan som finns.

Det inträffade sätter blytbelysning på det erbarmliga tillstånd i rättsväsendet som landets regering bär det yttersta ansvaret för. Lagstiftning, regelverk och resurser medger varken att kriminalvården skyddar sina anstalter mot intrång och fritagningar eller att polisen snabbt kommer på plats.

Med vapen, bultsax och aluminiumstegar är det i praktiken möjligt att frita fångar från vilket fängelse som helst i landet. Detta är en skandal. Politiska beslut måste fattas som gör det möjligt att skydda hederliga medborgare mot landets mest förhårdade brottslingar.

Den moderata riksdagsgruppen begär en aktuell debatt i frågan.

Sälen den 19 januari 2004

Mikael Odenberg

Gruppledare

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellationerna 2003/04:221, 230 och 231

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:221 av Lotta N Hedström (mp) om EU:s vitamin- och mineraldirektiv

Interpellation 2003/04:230 av Håkan Larsson (c) om stödområdesindelningen i Jämtland

Interpellation 2003/04:231 av Gunnar Sandberg (s) om överföring av stödområde 2 B i Jämtland till stödområde 2 A

Interpellationerna kommer att besvaras tisdagen den 10 februari 2004.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 20 januari 2004

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Anders Perklev

Expeditions- och rättschef

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 2003/04:141 om en öppnare arbetsmarknad

Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Tobias Billström har med hänvisning till situationen för invandrade på arbetsmarknaden frågat statsrådet Hans Karlsson vilka åtgärder han avser att vidta för att öppna arbetsmarknaden för dem som i dag stängs ute samt för att stat och kommun ska bli de förebilder de borde vara när det gäller att anställa människor med utländsk bakgrund. Interpellationen har överlämnats till mig.

Inledningsvis vill jag hålla med Tobias Billström om att det är oacceptabelt att människor särbehandlas eller diskrimineras på arbetsmarknaden. Det är både en demokratifråga och en samhällsekonomisk fråga. Den kompetens som finns hos utlandsfödda måste bättre tas till vara i alla sektorer och på alla nivåer i vårt samhälle för att kunna säkra en långsiktigt hållbar tillväxt och välfärd och för att förhindra ytterligare uppdelning av samhället.

Mot denna bakgrund har arbetet med att motverka alla former av diskriminering hög prioritet i regeringens arbete. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) har fått ökade resurser till följd av ett växande antal anmälningar inom arbetslivet. Skyddet mot diskriminering har förstärkts genom en ny lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2003. Regeringen har avsatt 7,5 miljoner kronor för informations- och utbildningsinsatser om den nya diskrimineringslagstiftningen.

Regeringen har även tillsatt en utredning om strukturell diskriminering för att komma till rätta med den direkta eller indirekta diskrimineringen som uppstår ur rutiner och strukturer som i sig framstår som fullt

normala och genomtänkta men som medför nackdelar för personer med annan etnisk bakgrund.

Inom arbetsmarknadspolitiken har regeringen tagit flera initiativ för att öka sysselsättningen bland utlandsfödda. Här är några exempel:

En särskild satsning på kompletterande utbildning för arbetslösa med utländsk högskoleexamen inom olika bristyrken har gjorts under perioden 2001–2003. Av dem som avslutade utbildningen under år 2002 var 71 % i arbete tre månader efter utbildningen.

Från och med i höstas finns möjligheter att få bristyrkesutbildning med aktivitetsstöd för redan anställda som har för avsikt att byta till arbete inom ett annat yrkesområde. Personer med utländsk högskoleexamen är en prioriterad grupp i detta sammanhang. Denna försöksverksamhet ska pågå till och med 2005 och bedöms kunna bidra till att högutbildade invandrare som arbetar inom fel yrke kan få arbete som motsvarar deras utbildning.

En försöksverksamhet med arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare bedrivs vid arbetsförmedlingarna. Försöksverksamheten påbörjades den 1 juli förra året. Under perioden fram till 2005 kan upp till 300 miljoner kronor användas för detta.

Inom ramen för storstadspolitiken har berörda kommuner i samverkan med till exempel länsarbetsnämnd och försäkringskassa och ofta med näringslivet utvecklat ett flertal framgångsrika metoder för att få fler personer med utländsk bakgrund ut i arbete. Inom ramen för fortsättningen på storstadspolitiken kommer regeringen att arbeta för att införliva erfarenheterna i ordinarie verksamhet.

Jag delar Tobias Billströms uppfattning om vikten av förbättrad validering som ett instrument för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Regeringen har inrättat en valideringsdelegation för tiden 2004–2006 för att uppnå nationell kvalitetssäkring och likvärdighet. Det är viktigt att valideringen sker på ett mycket tidigt stadium.

Regeringen anser i likhet med Tobias Billström att staten ska vara ett föredöme när det gäller etnisk mångfald i arbetslivet. Att öka den etniska och kulturella mångfalden på alla nivåer inom statsförvaltningen är en prioriterad arbetsgivarpolitisk fråga under mandatperioden. Regeringen kommer att noga följa upp myndigheternas arbete på detta område, både i samband med myndigheternas redovisning av kompetensförsörjning och i regeringens mål- och resultatdialog med myndigheterna. Regeringen kommer också aktivt att intensifiera arbetet genom utbildningsinsatser.

Även inom den kommunala sektorn pågår på många håll ett bra arbete för att främja etnisk och kulturell mångfald bland de anställda. Integrationsverket har i uppdrag att stödja kommuner i deras arbete.

En öppnare arbetsmarknad kan inte skapas enbart genom åtgärder från regeringen. Det behövs attitydförändringar och gemensamma kraftanstängningar från alla berörda parter på arbetsmarknaden. Det svåraste steget för utlandsfödda är det över tröskeln. Alla arbetsgivare – statliga, kommunala och privata – måste ta ett större ansvar och vidga sin syn på kompetens för att ta till vara de utlandsföddas kunskaper och erfarenheter på bästa sätt.

Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp bestående av företrädare från näringslivet och Regeringskansliet med uppgift att undersöka hur nä-

Prot. 2003/04:57
23 januari

Svar på
interpellationer

ringslivets engagemang i arbetet för integration av invandrare på arbetsmarknaden bättre kan tas till vara av olika offentliga aktörer men också föreslå hur närmare samverkan kan komma till stånd. Den gruppen ska lämna sin rapport den 30 april i år.

Avslutningsvis kan jag också informera om att integration på arbetsmarknaden är ett av områdena i de pågående tillväxtsamtalen med parterna på arbetsmarknaden. Regeringen har stora förhoppningar på att tillväxtsamtalen ska resultera i mycket konkreta åtaganden från parterna som kan bidra till ökad sysselsättning bland invandrare.

Anf. 2 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Fru talman! Jag ska be att få tacka statsrådet för svaret.

Integrationsfrågorna är den verkliga ödesfrågan för vårt land. Vårt samhälle kan över huvud taget inte fungera tillfredsställande om inte dessa oerhört allvarliga problem får en lösning.

Det råder inget tvivel om att det allvarligaste problemet för de människor som kommer till vårt land är utanförskapet. Huvudfrågan är hur vi ska ta emot människor från andra länder och vilka möjligheter som finns i form av självförsörjning. Att den socialdemokratiska integrationspolitiken har lett till bidragsberoende och utanförskap är i dag allmänt bekant, likaså att problemen är som svårast i storstädernas ytterområden. Det märks exempelvis särskilt tydligt i min valkrets och hemstad Malmö. Det Malmö i dag främst har att erbjuda nyanlända invandrare är bidragsberoende, utanförskap och gettoisering. Detta är utomordentligt dåliga förutsättningar för den som vill bygga sig en framtid i vårt land.

Det är ödmjukt av statsrådet att i sitt interpellationssvar erkänna att en öppnare arbetsmarknad inte kan skapas enbart med hjälp av åtgärder från regeringen. Men mer korrekt hade förmodligen varit att säga att åtgärder som bara bygger på tilltro till politikens förmåga att lösa problemen inte skapar lösningar över huvud taget.

Det är naturligtvis bra att man öppet kan diskutera och pröva anställningsprocesser, men det är ingen svartvit fråga vi diskuterar. Det är självfallet inte bra om svenska arbetsgivare, privata likaväl som offentliga, har en fördomsfull attityd mot människor som har mörkare hudfärg eller att de avfärdar duktiga sökande därför att de har ett svåruttalat namn. Men det kan finnas goda skäl till att en arbetsgivare vill ha en anställd som är helsvensk likaväl som att det kan finnas goda skäl till att en arbetsgivare uteslutande anställer människor med invandrarbakgrund. I bägge fallen ter sig Diskrimineringsombudsmannens krav på etniska mångfaldsplaner och Mona Sahlins koncentration på den etniska mångfalden som sådan som aparta. En anställning handlar trots allt om förtroende. Redan nu talar de arbetsgivare Mona Sahlin kommenterade i avslutningen av sitt svar om anledningen till att de avstår från att kalla invandrare till intervju, nämligen att de riskerar att bli anklagade för rasism om de inte väljer invandraren före svensken. Så kan vi naturligtvis inte ha det.

Därför måste vi lägga ned mer kraft på att diskutera hur vi bryter de onda cirkelorna och de system som i dag bryter ned människor. Vi måste angripa roten till problemen, de problem som annars hotar att skapa en ännu mer sluten arbetsmarknad än vad vi har i dag, snarare än de rena

symtomen. Vi måste, Mona Sahlin, bota sjukdomen och inte bara lindra smärtorna för patienten.

Prot. 2003/04:57
23 januari

Anf. 3 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack, Tobias, för att du tar upp en så viktig fråga, och tack statsrådet.

Vi träffas för jag vet inte vilken gång i ordningen för att diskutera en fråga som inte verkar ha någon lösning. Vi har ändrat lagen. Vi har pratat. Vi har haft utbildningssammankomster. Men ingenting händer.

Till skillnad från Tobias Billström måste jag säga att jag tror på den nya lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Jag gör det för jag vet att situationen för minoritetsgrupper i USA aldrig någonsin skulle ha förbättrats utan Bill of Rights.

I mitten av 60-talet var en stor del av de asiatiska invånarna i USA fortfarande utan medborgarskap. De fick inte medborgarskap. Diskrimineringen var rutinmässig. Svarta eller indianer kunde aldrig tänkas förekomma bakom luckan i en bank, alltså som anställda på banken. Efter införandet av Bill of Rights har strukturen i yrkeslivet förändrats i hela USA, och i dag behövs kanske inte längre positiva åtgärder där. Vi befinner oss på den plats där USA låg i mitten av 60-talet.

Det finns ett mycket tydligt exempel på systematisk diskriminering från i somras. En del lärare hade fått behörighet. De var före detta Ericssonanställda ingenjörer och alltså formellt likvärdiga alla andra sökande av arbete inom skolan. De kallades inte ens till intervju. Det är faktiskt ett brott mot lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering.

Frågan är: Varför kan man helt och hållet bortse från en lag? Om det gällde LAS, lagen om anställningsskydd, skulle ingen personalchef eller arbetsgivare ens våga tänka tanken att man glömde bort den lagen. Samma sak när det gäller sexuella trakasserier eller MBL. Vi kan tycka om eller inte tycka om arbetsrätten, men den finns, och den bör följas. Varför tar man ingen som helst hänsyn till den lagen i svenskt arbetsliv? Det är helt obegripligt. Och jag tycker inte att ett politiskt parti har rätt att försvara denna systematiska undanträngning av en lag som redan trätt i kraft.

Min första fråga till statsrådet är därför: Vad kan vi göra för att lagen äntligen ska börja respekteras? Man låtsas nämligen att den inte finns.

Anf. 4 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Låt mig först säga till Tobias Billström att jag reagerade ganska starkt över den beskrivning som han i sitt inlägg inledningsvis gav av Malmö. Om jag förstod det hela rätt sade Tobias Billström att ”det Malmö i dag främst har att erbjuda nyanlända invandrare är bidragsberoende, utanförskap och gettoisering”. Den erfarenhet jag har av Malmö är att Malmö kan så mycket mer, och gör så mycket mer, när det gäller introduktionen av de nyanlända flyktingarna.

Sedan behöver Malmö naturligtvis hjälp och stöd både från regeringen och från övriga kommuner så att vi gemensamt, som ett nationellt ansvar, tar på oss den oerhört viktiga uppgiften att på bästa möjliga sätt ta emot de nyanlända flyktingar som kommer till vårt land. Jag tycker alltså att Tobias Billström förklenade de många gånger fantastiska insatser som Malmö gör på just detta område.

Svar på
interpellationer

Även om Tobias Billström och jag delar uppfattning om en del av beskrivningarna av situationen finns det dock väldigt mycket som vi inte delar. Det handlar om grundinställningen till frågeställningen. Arbetet mot diskriminering är inte, som Tobias Billström uttryckte det, något apart, utan det är själva förutsättningen för att komma åt de problem som han beskriver i sin interpellation. Arbetet mot diskriminering är förutsättningen, och det är en naturlig följd av det som Tobias Billström själv beskrev, nämligen att vi måste bota sjukdomen och inte bara lindra smärtorna. Om man inser vad sjukdomen är – det som också Ana Maria Narti beskrev – betyder det att arbetet mot diskriminering är själva botemedlet.

Ana Maria Narti och jag har diskuterat detta många gånger, och kommer nog att fortsätta att göra det, eftersom den här frågeställningen ju inte är *en* fråga, utan den berör alla delar av samhällslivet. Därför är den så oerhört svår och samtidigt så central. Jag vet att vi båda delar den åsikten.

Alltför många ser detta fortfarande som en del av ett politiskt förhållningssätt. Ana Maria Narti och jag utgår från att det är något mycket djupare och större än så. Jag håller självklart inte med om att ingenting händer, men vi är nog överens om att väldigt mycket mer borde hända. Ana Maria Narti säger att hon tror på lagen, och det gör jag också. För att den ska fungera som den är tänkt måste den dock användas, vara väl känd och respekteras.

Lagstiftning är inte det enda sättet att arbeta på, men den är en oerhört viktig grundförutsättning. Den nya lagen har också många fördelar. Dels bekräftar den för många att samhället har just en strukturell diskriminering, dels ger den individer verkliga rättigheter. Som vi kan se har den än så länge framför allt använts på arbetslivet.

Jag vill även dela med mig av kunskapen att när information om lagen sprids till dem som är utsatta blir den också använd. Diskrimineringsombudsmannen har haft ett särskilt uppdrag att jobba med den kanske mest utsatta och diskriminerade gruppen i Sverige i dag, nämligen romerna. Efter ett långt och tålmodigt arbete kan man nu se att det ger resultat. De vågar använda lagen, vilket betyder mycket både för självkänslan och för kunskapen om diskriminering.

Allra sist: Man kan inte, och man får inte, bortse från lagen. Jag blir, precis som Ana Maria Narti, upprörd över detta. Det är ett av skälen till att Diskrimineringsombudsmannen fått mer resurser, och det är också ett av skälen till att vi i tillväxtsamtalen med näringslivet diskuterar frågan om information och respekt för den lagstiftning som finns.

Anf. 5 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Fru talman! Först och främst vill jag säga att jag inte sade att arbetet mot diskriminering var någonting apart. Jag sade att Mona Sahlins koncentration på etniska mångfaldsplaner är någonting apart. Det uttalandet står jag för.

Mona Sahlin borde också fundera igenom den formulering som hon använder i sitt svar till mig, nämligen att det svåraste steget för de utlandsfödda är det över dörrtröskeln. Jag förundras nämligen över hur det kan komma sig att regeringen ägnar, och har ägnat, så lite möda åt att uppmärksamma de goda exempel som faktiskt finns runtom i vårt land

när det gäller arbetet med att sänka trösklarna, trots att Mona Sahlin här antyder att man ständigt har detta för ögonen. Det tycker jag inte är sant.

Låt mig ge några goda exempel från Malmö, som kunde ha nämnts av Mona Sahlin i den här debatten. Malmö Kommunala Bostadsbolag drog tidigt 2001 i gång ett projekt med åtta arbetslösa kvinnor, som utbildades till hemservicekonsulenter. Fyra av dem blev omedelbart efter utbildningen egenföretagare. De städar åt privatpersoner i deras hem, och kunderna som finns över hela Malmö betalar 100 kr timmen för det arbetet. Samtidigt har dessa kvinnor garanterad avtalsenlig lön, vilket innebär att MKB står för cirka hälften av de verkliga kostnaderna. De som deltar får i MKB:s projekt en så gedigen bas att de kan stå på egna ben som företagare när de är färdiga.

Jag har hittills aldrig hört något socialdemokratiskt statsråd framhålla MKB:s satsning som lyckad, berömlig och framför allt eftersträvsvärd. Kanske vill Mona Sahlin i dag ge kammaren sin uppfattning i frågan. Den tror jag att många både i och utanför kammaren skulle vara mycket intresserade av att få höra.

Samma sak gäller ett annat projekt som MKB också har startat, Jobbakuten, som förmedlar tillfälliga arbeten med kort varaktighet. Jobbakuten fungerar byråkratiskt och administrerar varken bidrag eller utbildning för arbetslösa. Dit går arbetssökande som vill ha ett enkelt jobb snabbt. De får det ofta inom några timmar tack vare MKB:s samarbete med ett nätverk av Malmöföretag. Jobbakuten drivs dessutom mobilt med en buss som regelbundet besöker olika bostadsområden som MKB har i Malmö.

Är inte detta något som borde ha uppmärksammats nationellt? Jo, självklart. Det har hunnit gå fyra år sedan MKB startade sitt första projekt. När man läser regeringens skrivelse om lokalt utvecklingsarbete i Storstäderna ser man att man där inte befattar sig närmare med det projektet. Varför gör man inte det?

Jag tror för min del att grundproblemet är att regeringen inte har någon styrfart. Statsrådet kommer strax efter den här debatten att ha två debatter om främlingsfientlighet och konflikter. Jag tror att den bästa medicinen mot mörkret i människors hjärtan är att diskutera grunden till problemen och sedan finna lösningar.

Min uppfattning är att det krävs betydligt mycket mer än större ord i de här frågorna. Det krävs också handlingskraft.

Anf. 6 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! I augusti 2004 är det tio år sedan jag började försöka jobba praktiskt för att hjälpa arbetslösa akademiker från andra länder. Jag måste säga att min syn på problematiken har blivit allt mörkare. Det spelar ingen roll vilka stora ord vi använder. Det gäller en grundläggande mänsklig rättighet, rätten att inte bli osynliggjord i arbetslivet. Den grundläggande mänskliga rättigheten respekteras inte i Sverige, punkt.

Kompletterande kurser för akademiker är för få och för inkonsekventa. AMS vänder sin enorma struktur – Titanicbåten AMS – flera gånger under decenniet. Då ändras alla regler och bestämmelser. Sedan sitter akademiker som har börjat en utbildning utan finansiering för resten av utbildningen. Detta händer just nu i Linköping.

Det finns ingen samordning mellan dessa oerhört stora och tunga offentliga system. Statsrådet och jag har tusen gånger diskuterat frågan: Varför är de fristående invandrargruppernas insatser så lite uppmärksammade? I alla delegationer och arbetsgrupper saknas invandrarorganisationerna. Varför fortsätter man använda sig av synen att invandraren bara är en åtgärds punkt, ett objekt? Varför tar ni inte vara på vår energi och vår lust att skapa oss en bättre situation i Sverige i dag?

Anf. 7 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag är lite osäker på vad det är som är apart, om det är mitt arbete mot diskriminering eller med mångfaldsplaner. Det kanske är så att Tobias Billström tycker att hela jag är apart i de här frågeställningarna, och det är helt okej. Vi tycker rätt olika inte om beskrivningen men om åtgärderna.

Att över huvud taget komma in på arbetsmarknaden är avgörande. Därav formuleringen om att det viktigaste och ibland det svåraste steget är det över tröskeln. Det är därför arbetet med hur framför allt introduktionen ska förändras och reformeras enligt min bedömning är väldigt avgörande.

Det är där samtalet med näringslivet som jag tycker är mycket glädjande och konstruktivt kommer in. Att ändra introduktionen från statens och kommunernas sida är en sak. Sedan måste det finnas arbetsplatser, praktikplatser, lärlingsplatser och introduktionsplatser som både privata och offentliga arbetsgivare erbjuder de nyanlända flyktingarna för att steget över tröskeln ska vara tydligt och ske så fort som möjligt. Det är vad arbetet är väldigt mycket inriktat på just nu.

Tobias Billström nämnde här storstadsarbetet. Det är fullt av att finna goda exempel och sprida dem. Det är själva syftet med storstadspolitiken och har varit det hela tiden. Därtill har också Integrationsverket fått i uppdrag att sprida just de goda exemplen. Jag förstår inte alls uppfattningen att det saknas något i den delen av politiken som Tobias Billström ger uttryck för.

Jag har många gånger berömt MKB. Jag har också besökt MKB och sett deras mycket goda arbete. Jag berömmar det gärna igen. MKB och ett antal andra kommunala bostadsbolag är föredömen.

Ana Maria Narti beskrev hur länge hon har jobbat med de här frågeställningarna. Jag vill nog också påstå att det är en av orsakerna till att det också börjar hända alltmer. Det är framför allt en alltmer tydlig koncentration på arbetslösa akademiker och dem som har jobb under sina kvalifikationer. Båda de två sakerna är bland de tydligaste exemplen på det vi diskuterar i dag.

Även om inte Ana Maria Narti är nöjd med hur AMS jobbar har AMS fått en hel del nya och mycket tydliga uppdrag bara det senaste året. Det handlar just om hur man ska vända sig till och jobba med denna grupp och hur man ska förändra sitt sätt att arbeta som arbetsförmedling. Jag har nämnt några av de sakerna i svaret till Tobias Billström. Jag hoppas också att det kommer att ge resultat i ett förändrat arbetssätt från AMS.

Anf. 8 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Fru talman! Statsrådet Mona Sahlin är inte mer apart än någon annan i den här kammaren eller mer apart än vad förhållandet är mellan Moderaterna och Socialdemokraterna. Det är klart att det finns en skillnad mellan våra två partier. Det är det jag försöker framhålla.

Som moderat tror jag på den enskilda människans möjligheter att skapa sig en egen framtid. Men vi lever i ett Sverige där vi i dag kan se en precis motsatt utveckling äga rum. I Malmö har en livsstil brett ut sig där kombinationen av socialbidrag och svartjobb har blivit en acceptabel försörjning för många människor.

Det finns barn födda i Malmö som växer upp utan att någon i deras omgivning har ett riktigt jobb. Problemen är inte isolerade till invandrare. Men de blir tydligare där utanförskapet är som störst. Vi måste börja signalera att bidrag inte är en acceptabel form för långsiktig försörjning. För den som är arbetsför men inte har ett jobb ska all kraft inriktas på att finna en ny försörjning. Det är min uppfattning.

Nu hade jag hoppats att under den här debatten få ta del av statsrådets djupare mening i de här frågorna. Det gäller till exempel varför MKB:s exempel inte lyfts upp av regeringen och framhålls på allra högsta nivå som någonting som man borde ta efter därför att det har varit så framgångsrikt. Man säger bara lite svepande: Men vi säger det i så många olika sammanhang. Varför gör man det inte till nationell politik?

Jag tycker inte att det räcker med att här överrätta en skrivelse som är ett hopkok på tidigare tankar och en lista över förslag som saknar en röd tråd. Det är vad den här skriven saknar. Det är inte med mer diskrimineringslagstiftning som vi löser integrationsproblemen. Det sker bara genom att förbättra förutsättningarna för arbete och företagande. Eller för att citera den amerikanske presidenten Abraham Lincoln: *You can not help men permanently by doing for them what they could and should do for themselves*. Det är Moderaternas budskap till svenska folket. Vad är Mona Sahlins?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2003/04:186 om folklig mobilisering för att motarbeta nazismen

Anf. 9 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Gustav Fridolin har frågat mig dels hur jag ämnar agera för att möta den växande nazismen och högerextremismen, som manifesterades i Salem den 6 december, med en bred och värdig samling för demokratins ideal och humanismens principer, dels om jag är beredd att avisera en oberoende utredning kring de polisiära insatserna i Salem i syfte att förebygga den typ av ledningsproblem och kommunikationssvårigheter som tenderar att försvåra ett gott polisarbete i samband med demonstrationer.

Även om de främlingsfientliga rörelserna inte är stora är de farliga. De utgör ett hot inte bara mot enskilda personer utan mot hela den demokratiska miljön.

Prot. 2003/04:57
23 januari

Svar på
interpellationer

Det är därför som det är så oerhört viktigt att vi alla tar vår del av ansvaret för att motarbeta dessa rörelser och allt vad de står för.

Detta arbete är mera komplicerat än vad Gustav Fridolin tycks mena i sin interpellation. En bred och värdig samling för demokratins ideal och humanismens principer är givetvis i många fall en viktig del av arbetet. Men detta är lika självklart bara en begränsad del av det som krävs.

Jag håller med Gustav Fridolin om att det är viktigt att stå upp för demokratins ideal och att högerextremismen måste mötas med ett massivt stöd för demokratin och humanismen. Men detta innebär inte att det är rätt att i alla situationer oförbehållsamt uppmana till manifestationer, till exempel när det kan finnas risker för att det i samband med demonstrationer kan uppstå våld. Det finns många andra dagar under året än just den 6 december, då det kan finnas goda skäl att gemensamt demonstrera sin tro på demokratins och humanismens principer.

Jag tycker visserligen att de bekanta ord av Martin Luther King som Gustav Fridolin citerar är kloka. Men det finns tillfällen då det faktiskt kan vara klokare att visa sitt avståndstagande på andra sätt än genom att konfrontera. Ingen kan ändå tvivla på att regeringen, alla riksdagspartier och en fullkomligt överväldigande majoritet av det svenska folket bara känner avsky för de rörelser som marscherade i Salem.

Arbetet för att motarbeta nazism och högerextremism måste vara brett och långsiktigt och bedrivas över hela landet och på alla nivåer.

I den handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering, som regeringen lade fram 2001, redovisas pågående och planerade aktiviteter på många samhällsområden. I samband med planens genomförande har ett stort antal nya initiativ tagits. Arbetet inom ramen för handlingsplanen bidrar i sig i stor utsträckning till kampen mot rasistiska rörelser.

Jag kan inte här redovisa alla sådana insatser, men det rör sig givetvis om en mängd insatser på många olika samhällsområden. Det gäller till exempel insatser för att långsiktigt främja demokratin och grundläggande värderingar om alla människors lika värde, inte minst inom skolan. En effektiv lagstiftning är givetvis också av avgörande betydelse, liksom rättsväsendets insatser.

Detta arbete har pågått länge och det kommer att fortsätta och intensifieras.

Gustav Fridolin berör i interpellationen också den politiska nivån och de politiska partiernas roll i sammanhanget. Jag håller helt med honom om att partierna här har en viktig roll. Därför får vi inte låta partipolitiska tvister eller meningsskiljaktigheter stå i vägen för försök att nå en samsyn om hur partierna tillsammans kan verka mot rasistiska och liknande rörelser.

Partisekreterarna för samtliga riksdagspartier har träffats för att diskutera ett gemensamt förhållningssätt gentemot främlingsfientliga partier. Målet är att nå fram till en gemensam hållning om hur partierna konkret ska bemöta främlingsfientliga och rasistiska organisationer. Partierna är inte helt eniga, men arbetet fortsätter, och förhoppningen är att man tidigt i vår ska kunna presentera en gemensam hållning.

Här vill jag också peka på nätverket "Håll rent! Unga riksdagsledamöter mot främlingsfientlighet", som upprättats efter ett gemensamt initiativ av Luciano Astudillo och Erik Ullenhag. Syftet är bland annat att

bygga upp en beredskap för att konsekvent bemöta främlingsfientlighet och intolerans.

Vad så gäller Gustav Fridolins fråga om de polisiära insatserna i samband med demonstrationerna i Salem vill jag säga följande.

Den bild som Gustav Fridolin i sin interpellation målar upp av polisens insatser stämmer inte med den information som jag har fått. Det finns alltid enskilda händelser där polisen skulle kunna ha gjort anorlunda med facit i hand, men i stort verkar polisinsatsen i Salem ha varit bra. Polisen lyckades hålla isär de olika grupperingarna, och demonstrationerna gick att genomföra. Det pågår sedan en tid ett aktivt arbete vid Rikspolisstyrelsen och i polisutbildningen med att utveckla nya former för polistaktiken. Taktiken innebär väsentligt ökade kunskaper i hur polisen ska hantera demonstrationer utan att använda eller provocera fram onödigt våld.

Såvitt jag kan se finns det för närvarande ingen anledning för regeringen att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av polisens insatser i Salem.

Andre vice talmannen konstaterade att interpellanten inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

5 § Svar på interpellationerna 2003/04:213, 214 och 223 om antisemitism

Anf. 10 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Ulrik Lindgren har frågat mig dels vilka åtgärder jag avser vidta för att inspektera skolornas bemötande av antisemitism och antisemitiska incidenter, dels vilka åtgärder i övrigt jag avser att vidta för att stävja antisemitism i Sverige.

Annelie Enochson har frågat utrikesministern vilka åtgärder hon avser vidta dels för att på europeisk nivå uppmärksamma rapporten *Manifestations of anti-Semitism in the European Union*, dels för att arbetet med att stävja den växande antisemitismen i Sverige och Europa ska intensifieras, dels för att stävja den antisemitism som hämtar sin näring ur Mellanösternkonflikten. Interpellationen har överlämnats till mig.

Mikael Oscarsson har frågat mig dels vilka konkreta åtgärder jag planerar för att stoppa antisemitismen, dels om jag avser att likt Australien vidta konkreta åtgärder för att stoppa den antisemitism och den hatpropaganda som når TV-tittare i Sverige. Som jag tolkar Oscarssons första fråga avser den åtgärder i Sverige.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Den 18 november 2003 besvarade jag en fråga från Annelie Enochson om vilka åtgärder jag avser att vidta för att stävja den ökade antisemitismen i dagens Sverige.

Mitt svar utgick från rapporten *Det förnekade hatet* av Mikael Tossavainen, där det görs gällande att ett mönster av antisemitism och judehat, som spritt sig bland grupper av araber och muslimer i Europa, nu också finns i Sverige.

Prot. 2003/04:57
23 januari

Svar på
interpellationer

I mitt svar tog jag bland annat upp följande.

I rapporten understryks att man inte vill peka ut alla araber och muslimer i Sverige, som ju många gånger själva utsätts för fördomar och diskriminering. Likaså sägs i rapporten att antisemitism i dag inte finns specifikt hos araber och muslimer.

Även om vi inte med säkerhet vet vare sig omfattningen av denna antisemitism eller dess orsaker, vill jag med all kraft fördöma de uttryck för antisemitism som beskrivs i rapporten.

Konflikträdsla får aldrig hindra oss från att ta tag i allvarliga samhällsproblem som rasism och andra uttryck för intolerans är exempel på.

Jag gjorde också klart att allt som kan göras för att förebygga och motverka antisemitism måste göras. Jag gav några exempel på detta arbete, till exempel skolans värdegrundsarbete och verksamheten inom den nya myndigheten Forum för levande historia samt inom det nyligen inrättade Centrum mot rasism.

Slutligen påminde jag om att företrädare för muslimer i Sverige har förklarat sig se det som en viktig uppgift också för muslimer att ta ett eget ansvar i arbetet mot antisemitism.

Vad särskilt angår skolan vill jag tillägga följande.

Regeringen har under en rad år satsat medvetet på att förtydliga och stödja skolornas arbete med demokrati och värdegrundsfrågor. Bland annat har två värdegrundscentrum arbetat under åren 2000–2003. Detta har lett till en ökad medvetenhet om vikten av att arbeta med att förmedla, förankra och gestalta de grundläggande demokratiska värdena. Ändringar i skollag, läroplaner och kursplaner betonar också detta ansvar.

En särskild utredare har fått regeringens uppdrag att lämna förslag till åtgärder för att motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder och annan kränkande behandling inom skolväsendet (dir. 2003:114). Uppdraget ska slutredovisas den 31 oktober i år.

Skolverket ska utöva kvalitetskontroll genom utvärdering, uppföljning och utbildningsinspektion. I utbildningsinspektion ingår kvalitetsgranskning och tillsyn, och då sker även granskning av och tillsyn över skolornas arbete med värdegrundsfrågorna.

Jag vill också peka på att Integrationsverket, inom ramen för sitt återrapporteringskrav vad gäller tillståndet och utvecklingen av etnisk och religiös diskriminering, rasism och främlingsfientlighet, i februari nästa år ska redovisa dessa förhållanden också vad gäller antisemitism och islamofobi.

Slutligen vill jag också nämna den undersökning som Forum för levande historia och Brottsförebyggande rådet nu genomför för att kartlägga ungdomars attityder, utsatthet och delaktighet beträffande rasism, antisemitism, homofobi och islamofobi. Resultatet av undersökningen kommer troligen att presenteras under hösten detta år.

När det gäller Annelie Enochsons interpellation vill jag tillägga följande.

Den rapport som hon hänvisar till är numera så uppmärksamman på europeisk nivå att några ytterligare åtgärder för att uppmärksamma den knappast behövs.

EU-kommissionens ordförande Romani Prodi har nyligen förklarat att kommissionen avser att i början av februari arrangera ett seminarium om just antisemitismen i Europa. Sverige kommer givetvis att delta i detta seminarium.

Enligt min bedömning är de åtgärder i Sverige som syftar till att allmänt motverka antisemitism självfallet också ägnade att motverka ”den antisemitism som hämtar sin näring ur Mellanösternkonflikten”.

När det gäller Mikael Oscarsons fråga om antisemitism och hatpropaganda som når TV-tittare i Sverige vill jag tillägga följande.

Det är ytterst tveksamt om det rent praktiskt är möjligt att stoppa TV-sändningar som sker just via satellit. Även om det vore möjligt skulle det kunna strida mot det censurförbud som finns i Sverige mot att stoppa just sådana sändningar.

Jag vill avsluta detta svar på samma sätt som jag avslutade mitt svar på Annelie Enochsons tidigare fråga:

Jag är övertygad om att vi genom det arbete som jag kortfattat har beskrivit har goda förutsättningar att lyckas i det långsiktiga och brett upplagda arbete som är *en* förutsättning för framgången i kampen mot sådan intolerans som antisemitism är ett exempel på.

Anf. 11 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Tack för svar från statsrådet Mona Sahlin på min interpellation om antisemitism.

För att om möjligt undvika förvirring är det bra i alla diskussioner om deltagarna redovisar en definition av ämnet – antisemitism i det här fallet. Antisemitism är för mig inte kritik av staten Israel och dess politik. Samma regler måste naturligtvis gälla för den staten som för alla andra stater; dess politik måste få stötas och blötas. Antisemitism är för mig när kritiken övergår till något allmänt negativt om judar, där det räcker med själva det faktum att någon är jude för att det ska bli rättfärdigat att ringakta, diskriminera, trakassera, terrorisera eller till och med döda. Juden blir skyldig genom att han är jude, precis som när rasister vänder sig mot svarta för att de är svarta.

Det finns också en besvärlig gråzon, som syns även i svensk debatt, mellan kritik och vad som kan kallas för antisemitism. Det finns medlemmar av den här riksdagen som jag tycker lånar sig till en fullständigt orimlig ensidig skuldbeläggning av staten Israel som i sämsta fall också betjänar en antisemitism som handlar om att judarna helt enkelt är kollektivt skyldiga så länge de vidmakthåller idén om en egen stat i området.

Det finns också raffinerade exempel på antisemitism i Sverige. Vi minns alla Aftonbladets påskledare 2002 om den korsfäste Arafat, som anknöt till den kristna antisemitismens syn på judarna som de som korsfäste Kristus.

Det finns också tydliga exempel på antisemitism i svensk debatt. Religionshistoriken Jan Samuelsson sade i Dagens Nyheter i höstas angående judehatet bland arabisktalande att han menade att detta hat är både förståeligt, rimligt och befogat.

Angående dagens fokus på antisemitismen bland araber och i muslimvärlden så är saken betydligt tydligare. Jag tror att vi har en ganska gemensam definition av att detta är uppenbar och tydlig antisemitism och att den förfärande nog också finns ordentligt representerad bland araber

Prot. 2003/04:57
23 januari

Svar på
interpellationer

och muslimer i Sverige. Mikael Tossavainen har också tydligt visat detta i sin rapport.

Jag frågade, fru talman, vilka åtgärder statsrådet avser att vidta för att inspektera skolornas bemötande av antisemitism. Jag gjorde det med tanke på det som Mikael Tossavainen visar om att antisemitism är vanlig bland muslimska och arabiska barn och ungdomar i svenska skolor och att den yttrar sig i allmänt fientlig inställning till judar, bojkott av undervisning om judendomen och Förintelsen, stöd eller förnekande av Förintelsen, bojkott av överlevandes föredrag om Förintelsen med flera inslag.

Statsrådet svarar naturligtvis med ett fördömande av alla uttryck för antisemitism. Jag hade givetvis inte förväntat mig någonting annat heller. Men jag tycker att svaret i övrigt är alltför allmänt. Det är givetvis bra med skolans värdegrundsarbete och med verksamheten inom Forum för levande historia. Det är bra att en särskild utredare har till uppdrag att lämna förslag till åtgärder för att motverka diskriminering av alla de slag. Det är också bra att Integrationsverket ska komma med en rapport igen i februari nästa år om antisemitism och islamofobi. Men jag hade en tydlig fråga, och tycker också att jag då borde få en högre grad av konkretion i svaret. Vilka åtgärder ska vidtas för att Skolverket ska göra en inspektion av förhållandena med tanke på det som har förevisats i rapporten?

Anf. 12 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka för interpellationssvaret även om det till viss del var ett plagiat av ett annat svar som jag fått tidigare och trots att min interpellation nu var riktad till utrikesminister Laila Freivalds.

En av mina tre frågor rör vilka åtgärder som regeringen avser att vidta för att på europeisk nivå uppmärksamma rapporten *Manifestations of anti-Semitism in the European Union*. Svaret jag får av statsrådet Sahlin är att rapporten numera är så uppmärksamman på europeisk nivå att några ytterligare åtgärder inte behövs. Vad menar statsrådet? Har statsrådet läst rapporten över huvud taget?

Rapporten är full av information om en ökande och skrämmande antisemitism i hela Europa och bör skaka om varje ansvarskännande regering och fylla varje minister med en brinnande önskan att lyfta fram denna fråga med sina kolleger i olika ministermöten runt om i Europa.

Jag vill påminna statsrådet om att EU:s centrum för övervakning av rasism och främlingsfientlighet, som beställde rapporten, inte ville publicera den i januari 2003 när den var klar. Den var tydligen för känslig eftersom den visar på att den ökande antisemitismen hänger samman med den ökande muslimska invandringen från länder i Mellanöstern.

Det var först i november 2003, när anrika Financial Times uppmärksammade detta, som det kom ut att man på EUMC försökte mörklägga hela rapporten. Rapporten kom till allmän kännedom genom israeliska medier. Jag fick gå genom Jerusalem Post för att hitta rapporten. I går fick jag tipsa en journalist på Ekot om var den fanns att hämta. Det är alltså inte som statsrådet tycks tro – att det är lätt att få tag på rapporten. Därför kan rapporten inte rimligen ha fått den uppmärksamhet som den borde har fått.

Rapporten är skriven av två forskare, Werner Bergmann och Juliane Wetzel, på ett av världens mest välrenommerade forskningsinstitut – Centrum för antisemitisk forskning vid Berlins tekniska universitet. I

rapporten pekas Sverige ut som ett av fem länder – de övriga är Belgien, Frankrike, Tyskland och Storbritannien – där antijudiska aktioner har ökat mest sedan 2000. Två saker är påtagliga för den ökande antisemitismen i Europa enligt rapporten. Det är dels att europeiska judar får stå till svars för Israels politik bara för att de är judar, dels den ökande användningen av Internet och parabler som möjliggör att antisemitisk propaganda från arabiska länder i Mellanöstern hamnar direkt in i våra europeiska vardagsrum.

Författarna beskriver detta så att judarna i EU-länderna har blivit den israelitiska politikens gisslan. Det finns en koppling mellan antisemitism och antisionism i arabvärlden som tycks sprida sig till Europa.

Eftersom en del i Europa fortfarande minns och har upplevt Förintelsen så kommer inte antisemitismen att helt kunna blomma ut medan däremot antisionismen kan göra det. Kan man inte komma åt juden så kan man komma åt den judiska staten.

Utifrån vad jag nu berättat så framstår det svårt att förstå statsrådets svar om att rapporten är tillräckligt uppmärksammas och inte behöver uppmärksammas mera. Vidhåller statsrådet att inget mera kommer att göras från svensk regering för att uppmärksamma rapporten och dess innehåll på internationell nivå? Tycker alltså regeringen att det seminarium om antisemitism som Romani Prodi kommer att anordna i februari är helt tillräckligt?

Anf. 13 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Tack för svaret! Det går inte att stoppa sändningarna av hatpropagandan på grund av censurförbudet, säger statsrådet. Men det är att göra det alldeles för lätt för sig att hänvisa till censurförbudet. Yttrandefriheten i all ära, men den inskränks redan genom lag, bland annat genom uppviglingsförbudet och när det gäller hets mot folkgrupp och barnpornografi. I fallet med de arabiska satellitkanalerna kan regeringen, om den politiska viljan finns, luta sig mot förbudet mot hets mot folkgrupp.

Minns statsrådet att Ahmed Rami på 90-talet dömdes för hets mot folkgrupp på grund av antisemitiska sändningar i Radio Islam? I jämförelse med Hizbollahs kanal Al-Manar och den egyptisk-saudiska satellitkanalen Iqraa-TV, som sänder till TV-tittare i bland annat Sverige, är Ahmed Rami en liten skolpojke i skolan när det gäller uppvigling, antisemitism och hatpropaganda. Skyddas inte hans sändningar av censurförbud behöver inte heller dessa satellitsändningar göra det.

Om regeringen inte anser att lagen om hets mot folkgrupp går att luta sig mot i detta fall bör regeringen, enligt mitt tycke, tillsätta en utredning för att undersöka möjligheten att lägga fram ett lagförslag som gör det möjligt att stoppa den här hatpropagandan. Men sannolikt skulle Lagrådet hävda att det vore att upprepa en lag som redan finns, det vill säga den om hets mot folkgrupp.

Vi hamnar ånyo på den punkten att det är den politiska viljan som måste manifesteras. Tycker statsrådet att det är lämpligt och rimligt att Sverige framställer sig så politiskt ovilligt att stoppa denna blodiga antisemitiska hets mot judar samtidigt som vi nu står värdar för den fjärde internationella konferensen om folkmord?

Fru talman! Många arabiska invandrare behåller kontakten med sina forna hemländer med hjälp av ett dussintal arabiska TV-kanaler som via satellit även når Sverige. Med en parabol på balkongen eller genom utbudet hos Lyngsat eller Neptunus Satellite kan de bland annat se två TV-kanaler, Hizbollahs TV-kanal Al-Manar och den saudisk-egyptiska kanalen Iqraa-TV, som båda sprider grov våldsglorifierande antisemitism.

Det finns en tydlig koppling mellan den här sortens propaganda och den ökande muslimska antisemitismen i Sverige som enligt rapporter allt oftare övergår i fysiskt våld mot judar.

Under ramadan i oktober–november 2003 sände Al-Manar serien Al-Shatat i 29 avsnitt. Arabiska skådespelare utklädda till bland annat rabbiner begår i serien fruktansvärda grymheter. Avsikten är att intensifiera och sprida hatet mot judar. Exempelvis får man se hur en jude hålls med hett bly i svalget, får öronen avskurna och mördas eftersom han gifter sig med en kristen kvinna.

I ett annat avsnitt får man se hur pojken Josef i serien får halsen avskuren och töms på blod. Med detta vill TV-producenterna visa hur judar gör påskbröd på kristet barnablood.

Enligt Al-Shatat har judar under många århundraden strävat efter världsherraväldet. Vid upprepade tillfällen under programseriens gång upplystes tittarna om att vad som visades var sanningen.

Till slut blir min fråga till statsrådet: Tror statsrådet att denna hatpropaganda har någon del i den ökande antisemitismen i Sverige?

Anf. 14 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack Kristdemokraterna! Tack statsrådet! Det är faktiskt absolut omöjligt att tvivla på att vi alla är förenade i viljan att stoppa judehatet.

Till skillnad från de andra som talar här har jag egna direkta minnen av en vardag med judehat eftersom jag är född 1936. En bild kommer jag mycket klart och tydligt ihåg. Det var en affisch med en jude med lång näsa och mycket långa klor, och det droppade blod från klorna. Den rumänska fascistiska propagandan hade tagit upp den otroliga lögnen om att judar mördar kristna barn genom att suga deras blod och använda deras blod i ritualer. Att en sådan bild återkommer i dag i vardagen är en fruktansvärd chock.

I somras i Frankrike fick jag av en slump träffa en riktig fascist. De finns där som ni mycket väl vet tack vare Nationella fronten. Han försvarade öppet självmordsbombarna från Mellanöstern. Detta visar hur komplext problemet har blivit i dag. Fascister kan förenas med extremvänner och fanatiska islamister i hatet mot judarna och USA.

Jag vill lyfta upp diskussionen till en högre nivå. Annelie Enochson har rätt. Det här är inte bara en fråga om inrikespolitik och opinionsbildningen här. Det är i allra högsta grad en fråga om internationell politik och juridik.

I april vid Interparlamentariska unionens sammankomst i Santiago de Chile lyckades jag införa en ny punkt i en resolution om demokrati. Den punkten vädjar till alla krafter, inklusive Interparlamentariska unionen, att arbeta i FN för en omarbetning av FN:s konvention mot rasdiskriminering och rasism – konventionen mot etnisk diskriminering och rasism är en konvention från 60-talet – och i den inkludera all politik som byg-

ger på hat och våldsglorifiering. Det betyder religiös fanatism, ateistisk intolerans och väpnad klasskamp. Jag tycker att detta borde vara svensk offentlig politik i dag.

Prot. 2003/04:57
23 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 15 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Till de goda interpellationerna, mycket faktaunderbyggda och genomreflekterade, vill jag också, precis som Ana Maria Narti, föga en mer personlig upplevelse.

När man träffar människor, både offer för antisemitismen och bärare av de här tankarna, blir man särskilt drabbad. Jag skulle vilja ta er med till en kväll i Jordanien där jag satt tillsammans med ett gäng arkeologer. Jag deltog i en arkeologisk utgrävning i ett par veckor. Vi satt och samtalande på engelska i fotogenlampans sken medan vi hade lite arbete med de krukor som vi hade funnit och så vidare. Den ledande jordanska arkeologen, utbildad i västlandet, duktig och verserad, tog en öl fast han var muslim och så vidare. Han verkade så kulturellt nära. Så kom vi in på grannlandet Israel. Jag sade: Ni måste väl ändå hitta något sätt att leva tillsammans? De har ju kommit för att stanna.

Då sade han, den vänliga, välutbildade och trevliga mannen: Nej, de ska förintas.

Jag svarade att det kunde han väl ändå inte mena. Då sade han: Tuve, du kommer väl ihåg när USA fick budet att de hade 48 timmar på sig att utrymma Saigon, sedan skulle nordvietnameserna komma, och helikopterna tog bort alla amerikaner och allierade från Saigon?

Jag svarade att jag mindes det.

Han sade: Vi ska ge judarna 48 timmar. Sedan ska de bort, fullständigt bort.

Då förstod jag hur totalt omöjligt det var att kommunicera. Jag frågade honom hur han hade kommit fram till en sådan övertygelse. Den var djupt förankrad. Generation hade räckt hatet till generation. Trots att han hade en ekonomi och en utbildning som var vida högre än hela hans omgivning av palestinier – han hade palestinsk bakgrund – fanns hatet som en del av hans identitet.

Jag vill därför fråga statsrådet hur vi ska kunna bryta hatets tradition, som räcks från en generation till en annan, med de palestinska läromedel som vi faktiskt ger bistånd till. Han och hans familj hade med sig nyckeln till huset i Palestina som hade rivits för ett halvsekel sedan.

Anf. 16 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag ska anstränga mig att försöka beröra alla interpellanters frågeställningar. För det första vill jag säga till Ulrik Lindgren att det är, som du sade, väldigt viktigt med definitionen. Jag vill verkligen uttrycka att jag delar den definition som du gav uttryck för. Det är oerhört viktigt att man orkar förstå skillnaden mellan att kritisera en stat, en regerings politik vilken den än vara månde, och att hata och ringakta en hel grupp som judar. Det måste alla människor som kallar sig demokrater kunna göra. Det är väldigt viktigt.

Jag vill också säga att när jag i svaret försökte beskriva att Skolverkets inspektioner också ska handla om att granska hur man jobbar med och bemöter frågeställningar som handlar om värdegrunden kunde jag kanske ha varit tydligare. Jag ska direkt efter interpellationen ta upp

frågan med utbildningsministern om regeringen på något sätt tydligare kan peka ut behovet av att dessa inspektioner just nu också koncentrerar sig på frågan om förekomsten av rasistiska eller antisemitiska reaktioner i skolorna, detta också för att ge större pedagogisk hjälp åt lärarna. Jag tror att de behöver det angående hur och på vilket sätt de tydligt ska klargöra hur det är att leva i en demokrati, att acceptera och respektera alla människors lika värde.

För Annelie Enochson vill jag betona att jag självklart inte tycker att allt som görs är tillräckligt. Det hoppas jag också finns uttryckt i svaret på interpellationen. Det finns ett väldigt stort behov av att skärpa arbetet när det gäller all form av intolerans och i väldigt hög grad när det gäller antisemitismen. Jag tycker att hela svaret ger uttryck för det. Avsikten med att säga att uppmärksamheten finns var att det fanns en period när ingen visste vad det var för rapport som Annelie Enochson beskriver. Det gör de flesta i dag. Därmed är det inte sagt att vi inte behöver göra mer. Jag vill betona några saker.

Självklart har jag tagit del av rapporten. Vi går också igenom den mycket noggrant på departementet nu för att se om de rekommendationer som ges i den också är saker som vi kan ta till oss i Sverige. Jag ser fram emot det seminarium som EU ska anordna. Men EU tar också fram en egen rapport som ska publiceras under det här kvartalet, alltså relativt snart, om förekomsten av antisemitism i Europa. På söndag anordnas i ABF-huset här i Stockholm ett seminarium om just denna rapport. Det är oerhört viktigt att uppmärksamheten är stor och att man använder den debatt som nu pågår till att komma längre i de konkreta föresatserna.

Jag vill ändå säga att ingen med säkerhet vet hur rättvisande just den bild som ges av Sverige är i rapporten. Helene Löw, som är chef för Forum för levande historia och också ledamot i styrelsen för EUMC som har tagit fram rapporten, påpekar mycket riktigt att Sverige, Tyskland och Holland ofta pekas ut i de här sammanhangen. Det kan bero på att vi tre är de enda länderna som för statistik över hatbrott, också utifrån om det är antisemitism bakom. Jag hoppas att fler länder vågar ta det steget så att vi verkligen kan se det jag är övertygad om, antisemitismens ökade utbredning i Europa i dag.

Jag vill också påpeka för Mikael Oscarsson att det inte är någon tvekan om att jag delar upprördheten. Hatpropaganda kan absolut sättas i samband med den ökade intoleransen i Sverige i dag. Min tveksamhet gällde att det handlade om satellitsändningar som man kan plocka ned genom varje enskild parabolantenn i vårt land. Jag ser svårigheter i att stoppa det. Däremot behöver vi skärpa möjligheten att ingripa mot effekterna av hatpropagandan såväl i det svenska Internet från vitmaktmusik och rasistiska organisationer som utländsk propaganda som når Sverige. Jag är ledsen, men nu knackar talmannen redan.

Anf. 17 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Tack till Ana Maria Narti och Tuve Skånberg för era starka berättelser! Det är väldigt viktigt att levandegöra en sådan här diskussion och peka på hur det kan se ut i vardagen.

Skolverket redovisade nu i januari en stor ambitiös granskning av 25 fristående skolor efter det larm som kom via TV år 2003 om oegentligheter på religiösa fristående skolor. De brister som nu Skolverket har

funnit och redovisat är tämligen harmlösa i jämförelse med TV-påståendena. Men Skolverket ryckte ändå ut ungefär som brandkåren vid eldsvåda. Jag är glad över vad jag uppfattar som en precisering av statsrådet att statsrådet ska tala med Skolverket nu efteråt om lite mer handfasta saker. Men jag efterlyser lite mer konkretion än så.

Man kan undra hur januarirapporten kom till. Var det bara genom TV? Kan även en minister säga till Skolverket att nu får ni faktiskt titta på det här, eller är det att hoppa över skaklarna och ur ramen för vad en minister får göra att konkret säga till Skolverket att beakta detta och se vad som måste göras?

Det Tossavainen berättar i sin rapport om tillståndet i skolan är ju alarmerande. Det verkligt alarmerande är inte att samtliga lärare som intervjuas vittnar om problem med ett stort antal invandrarungdomar med arabisk och muslimsk bakgrund som bojkottar undervisningen, är allmänt fientliga mot judar och förnekar Förintelsen. Det verkligt alarmerande är inte ens att enskilda elever uppträder kränkande mot överlevandes föredrag om Förintelsen. Det verkligt alarmerande är den enighet bland de intervjuade lärarna som Tossavainen redovisar om att skolledningarna visar ovilja att åtgärda problemet eller ens erkänna att det existerar.

Oavsett orsaken till den här passiviteten är det enligt min mening brott mot läroplanen. Läroplanen är väldigt tydlig i värdegrundsskrivningarna om att hävda de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på, människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet och så vidare. Läroplanen är också väldigt tydlig med att skolans uppgift ska vara att framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana, som det står ordagrant. Skolan ska hävda en värdegrund, den ska aktivt driva den, och skolan ska också arrangera en arena för att ge möjlighet för elevens personliga ställningstagande. Om skolan underlåter att göra detta är det ett brott mot läroplanen. I min föreställningsvärld ska då Skolverket rycka ut. Blir det en inspektion från Skolverkets sida av de faktiska förhållandena?

Min andra fråga, fru talman, var vilka åtgärder i övrigt som statsrådet avser att vidta för att stävja den tilltagande antisemitismen. Jag skulle velat få höra om något mer initiativ än det som redovisas i svaret. Jag vet att statsrådet fått förfrågningar om hjälp med möten mellan muslimska ledare och företrädare för oroliga judar i Sverige och också, vad jag förstår, lovat företrädare för det judiska samfundet att försöka medverka till sådant. Vi vet alla att för att komma någonstans i konflikter fordras det två viktiga ingredienser. Det är dels förmåga att ta till sig kunskap om motparten och den situation som faktiskt är, dels att låta sig beröras av hur det står till med den andre för att få fördomar och sådant desarmade. Därför är det angeläget, om inte de själva kan, att någon annan medverkar till att dessa möten kommer till stånd. Kan statsrådet ge något besked på den punkten?

Anf. 18 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Tack statsrådet! Det var väldigt förvånande när det kom till kännedom att EU tänkte ta fram en egen rapport. EUMC är ändå det organ som jobbar med de här frågorna. Man säger bland annat att man inte tycker att kvaliteten håller klassen i den forskningsrapport som EUMC hade beställt genom det berlinska institutet. Sanningen är väl

Prot. 2003/04:57
23 januari

Svar på
interpellationer

snarare den att innehållet i den rapport som Bergmann och Wetzel tagit fram inte upplevs tillfredsställande. Det är för känsligt, så man vill kanske ta fram en ny rapport som mer stämmer överens med den åsikt man vill ha. Jag tycker att det är väldigt förvånande att EU gör detta.

För att återgå till EUMC:s rapport skriver man att medierna i Europa ofta belyser konflikterna i Mellanöstern ensidigt och att Israel oftast, nästan alltid, utmålas som den onda parten. För Sveriges del, skriver man, förekommer det antisemitiska argument i kvalitetspressen, men få systematiska analyser är tillgängliga av det som skrivs. Oftast tar medierna schablonbilder och skapar på så sätt en stereotyp av den judiska staten, och då också indirekt juden.

Samtidigt skriver Bergmann och Wetzel i sin rapport att det är viktigt att betona skillnaden mellan att kritisera Israels politik och antisemitism, precis som Ulrik sade här tidigare. Men en central slutsats i rapporten lyder: "Man kan säga att den historiska antisemitiska traditionen att demonisera judarna nu överförs på staten Israel." Jag var inne på det förut.

Vad rapporten tar upp och som bekräftas i den svenska rapporten *Det förnekade hatet* är att antisemitismen växer mest inte i högerextrema grupper utan hos den extrema vänstern, som tillsammans med militanta muslimska grupper hittat ett gemensamt hatobjekt. Oftast går antiamerikanska strömningar hand i hand med antiisraeliska.

I Sverige har ett antal uppmärksammade så kallade fredsdemonstrationer urartat, exempelvis i oktober 2000 i Malmö där en antiisraelisk demonstration slutade med att demonstranterna trängde in i en butik och där hotade den judiska affärsinnehavaren.

I rapporten tar man också upp en demonstration i Stockholm i april 2002. Bland andra Liberala ungdomsförbundet hade då en fredlig demonstration mot antisemitism och blev då attackerade av en mobb propalestinier och vänsterextremister. Detta finns beskrivet i rapporten.

Sverige har fem minoritetsgrupper, och en av dem är judarna. De är ca 18 000 till antalet. En oro sprider sig nu i denna grupp för om man kan fortsätta att vara jude i Sverige.

Synagogorna i Sverige måste alltid ha en hög säkerhetsnivå. Alla måste gå igenom säkerhetskontroller eftersom terrorhoten är en realitet för denna grupp. Det kostar de judiska församlingarna i Sverige ca 20 % av deras omkostnader bara att täcka säkerheten vid sina synagogor och institutioner. Många judar i dagens Sverige vågar inte bära kipa eller davidsstjärna för risken att bli hotad eller trakasserad.

I interpellationssvaret hänvisar statsrådet till ett annat svar. I detta skriver hon: "För min egen – och regeringens – del kan jag utan reservation säga: Allt som behövs för att förebygga och motverka antisemitism ska göras." Det var fina ord. Tyvärr var inte just detta stycke plagierat i vårt interpellationssvar i dag.

Jag vill återigen fråga: Tycker statsrådet att man gör allt för att motverka antisemitismen i Sverige i dag?

Anf. 19 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Först noterar jag med glädje att statsrådet Mona Sahlin håller med mig om den beskrivning jag gjorde av att hatpropagandan har en del i den ökande antisemitismen i Sverige.

När vi har kommit så långt måste vi försöka hitta konkreta sätt att stoppa det här. Då har vi ett fint exempel från Australien, där man förra året inledde en utredning rörande TV-kanalen al-Manars sändningar som nådde australiskt territorium. Utredningen utmynnade i att de australiska myndigheterna fattade beslut om att al-Manar inte längre skulle få sända över Australien. Kanalen stoppades därför från att nå de australiska TV-tittarna.

Jag anser att Sverige bör följa Australiens exempel. Kan de så kan vi. Vi kan vara ett föredöme här i Europa.

Det är också värt att notera att Australien hade en liknande lagstiftning som den vi har här i Sverige om hets mot folkgrupp.

Detta tycker jag att statsrådet bör titta närmare på – hur man kan hitta ett lagrum så att det inte bara blir vackra deklarationer utan att man också kan göra någonting konkret och stoppa detta. I Sverige är det fråga om ett antal kabelföretag som säljer de här kanalerna och tjänar pengar på det. Jag är övertygad om att det precis som i Australien går att stoppa det här. Sedan kan det väl finnas parabler, men här finns det ändå sätt för oss att göra någonting konkret för att visa att detta inte är okej. Sedan får vi se till att också agera på andra nivåer, i kontakter med andra länder och i arbetet i unionen.

Låt mig också när jag nu har lite tid kvar fortsätta med exempel på den här propagandan.

Egypten är ett annat land, fru talman, som sänder antisemitiska program. Eftersom TV-tittandet ökar betydligt under fastemånaden ramadan producerade Egypten år 2002 TV-serien Hästen utan ryttare, som innehåller ett kategoriskt antisemitiskt budskap genom ambitionen att visa på existensen av en judisk världskonspiration.

Det är emellertid inte bara fråga om sådana här jätteproduktioner – denna kostade 40 miljoner, och Syriens försvarsminister tackas i varje program för sitt bidrag – utan också om program som återkommer med regelbundenhet. I Iqraakanalens kvinnomagasin, till exempel, frågade en intervjuare en treårig egyptisk flicka vad hon tyckte om judarna. Hon svarade då att judar är apor och svin. Det står i Koranen, sade hon. I programmet Det ljuva livet, som Iqraa-TV också sänder, framhöll en inbjuden gäst att martyreerna, det vill säga självmordsbombarna, har gjort att barnen fått nya eftersträvnsvärda förebilder.

Den antisemitiska och våldsglorifierande propagandan har även fått fäste i muslimska grupper i Sverige eftersom dessa vid upprepade tillfällen bjudit in våldspropagandister till sina bönehus och seminarier. I juli 2003 deltog shejk Yousef al-Qaradawi i Stockholmsmoskéns konferens för Europeiska rådet för *fatwa* och forskning. Som ordförande i detta råd och högt respekterad bland sunnimuslimer över hela världen förespråkade al-Qaradawi martyroperationer på israeler, det vill säga uppviglade till folkmord.

I november 2003 kunde vi läsa att moskén i Göteborg enligt uppgifter från säpo har blivit fäste för den av FN terrorlistade saudiska gruppen al-Haramein.

Anf. 20 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag tycker att dagens diskussion är mycket viktig och att vi arbetar mycket bra tillsammans här över alla partigränser och blockgränser.

Jag vill lyfta fram frågan om den här nya, fruktansvärda alliansen av mörka krafter – extremvänster, extremhöger plus religiös fanatism. Detta är oerhört farligt. Det är fråga om vår vardag och vårt arbete var och en i sin miljö. Det är också fråga om internationella, mycket kraftiga ställningstaganden.

Jag vill också påminna om att vi för inte så länge sedan hade en eurokampanj som var mycket annorlunda än våra vanliga valkampanjer och folkomröstningskampanjer. Jag har aldrig träffat på så mycket hat under en vanlig politisk kampanj. Jag har fått höra att jag vill sälja Sverige, att jag vill införa diktatur i EU och sådant. Det var massor med hjärnsnöken som hade satts i rörelse. Invandrargrupper som arbetade för ja till euron berättade för mig att de hade blivit anklagade för att vara fientliga till Sverige därför att de jobbade för ja-sidan.

Vi har alltså problemet här och nu med den här mörkeralliansen.

Om vi lyckas få till stånd en internationell överenskommelse om att all politik som bygger på hat och våld ska bekämpas kan vi också komma överens med distributörer av Internet och TV om en självsanering. Det finns möjligheter.

Anf. 21 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Nästa vecka kommer jag att få besök. Jag fick veta i ett mejl i går att en man som jag träffade i Israel för några månader sedan är på väg hit för att försöka berätta för svenskarna, eftersom medierna uppenbarligen inte klarar det, hur det känns att förlora en dotter. Hans dotter var en av de 20 som sprängdes till döds för ett par år sedan och som utställningen på Historiska museet handlade om, den som Zvi Mazel protesterade emot genom att välta en lampa. Han uppfattade – då hade han ju bara mediebilden – att respekten saknades för förlusten av hans dotter, som precis hade gått ut från högskolan. Jag försökte i mitt mejl säga att jag ska underlätta för honom om han kommer till Sverige – det ville han – att göra sin röst hörd så att han kan berätta att det här var vanliga unga människor. Den kvinnliga självmordsbombaren hade sprungit mot en grupp barn och ungdomar som stod vid en busshållplats. Jag råkade faktiskt själv vid mitt förrförra besök vara tre kilometer därifrån och blev alltså om inte indragen så åtminstone väldigt berörd av den här händelsen. Det var på det sättet som jag och den här mannen träffades i efterhand.

Jag tror att det är viktigt att regeringen uttrycker förståelse för de starka känslor av kränkning som Zvi Mazel gav uttryck för. Att börja diskutera vad protokollet tillåter – får man eller får man inte välta en lampa – är ovärdigt när det handlar om att människor är oerhört kränkta därför att minnet av deras älskade dras i smutsen eller bokstavligt talat dras i ett bad av blod. Jag skulle väldigt gärna vilja att statsrådet Sahlin uttryckte förståelse för känslorna av kränkning.

Fru talman! Det finns många tecken på att främlingsfientligheten och rasismen i Sverige växer. Det är en viktig del av bakgrunden till den diskussion vi har i dag. Det känner såväl judar som muslimer och många andra.

Jag har mött unga män som inte har vågat ha på sig sin kippa, unga kvinnor som inte vågar ha på sig sin slöja och unga homosexuella som inte vågar vara öppna. Om man är emot rasism och för tolerans så är det alltid en helhet. Man kan inte plocka och välja. Det är den respekten och insikten som den här mycket viktiga interpellationsdebatten handlar om.

Ulrik Lindgren och framför allt Annelie Enochson tar som utgångspunkt för väldigt långt gångna analyser den rapport som Tossavainen har lämnat. Man ska ändå minnas en sak. Den bygger på ett knappt tiotal intervjuer. De är viktiga, men jag tror att vi alla kan känna behovet av att få ännu större kunskap för att kunna agera ännu tydligare. Vi vill alla veta mer.

Det är därför jag – för att ge ett konkret svar till Ulrik Lindgren – har bett mitt verk, Integrationsverket, gå igenom just antisemitismen så att vi ser hur utvecklingen ser ut. Jag ska också, som jag sade tidigare, lyssna med utbildningsministern hur han ser på Skolverkets roll nu i den aktuella situationen och den mycket viktiga debatt som förs. Jag ska också snart ha ett möte med religiösa ledare som bland annat utgår från den diskussion jag hade med den judiska församlingen och också gå vidare med den önskan som har uttryckts om att ordna tillfälle till möten. Så mycket av det rasistiska hatet drabbar både judar och muslimer, och att använda de konstruktiva, goda, demokratiska krafter som finns på alla sidor för att gemensamt argumentera för toleransen ser jag som väldigt viktigt.

Vad gör vi för övrigt? För inte så länge sedan lämnade regeringen till riksdagen en handlingsplan som handlar om rasism, antisemitism, homofobi och diskriminering. Det jag har nämnt i interpellationssvaret är ju långt ifrån alla de konkreta insatser som har gjorts under lång tid. Men jag är fullt på det klara med att bland annat den rapport som säpo lämnade om att den anmälda brottsligheten med antisemitiska motiv ökade under år 2002 är ännu ett skäl till att ta det här på mycket stort allvar. Jag tycker att både mina och samtliga interpellanternas inlägg här har visat att behovet och viljan finns.

Jag tror inte, Annelie Enochson, att Europeiska kommissionen var rädd för innehållet i den rapport vi talar om nu. Jag tror inte att det var det som låg bakom, utan samma sak som vi har känt när vi har läst Tossavainens rapport, alltså behovet av att verkligen få större kunskap – inte att man var rädd för innehållet i sig. Det tror jag är en viktig insats, för den här diskussionen kommer nog att behövas under lång tid, och uppmärksamheten mot de antisemitiska krafterna måste vara stark under mycket lång tid.

Mikael Oscarsson diskuterade fortsättningsvis hur man kan komma längre, och det är en relevant fråga som jag också ska försöka gå vidare med och titta närmare på. Om jag har förstått det rätt var det Australien gjorde att man stoppade vidareändringar i kabel, men att det är svårt att komma åt parabolerna. Jag ska se närmare på frågan.

Världen är, Tuve Skånberg, full av gråtande mödrar och fäder som har förlorat barn. De förtjänar inte bara vår sympati utan också vårt aktiva engagemang för att stoppa både krig och rasism runtom i världen. Jag hoppas att både du och andra känner att regeringen finns på samma sida, för det gör vi verkligen.

Anf. 23 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Jag får än en gång tacka statsrådet Mona Sahlin för beskedet. Jag välkomnar givetvis tanken att vi behöver veta mer, exempelvis Integrationsverkets uppgift att göra en rapport till nästa år. Jag tackar också för beskedet från statsrådet att det åtminstone blir ett telefonsamtal till utbildningsministern och kanske därmed också att Skolverket visar mera gadd i den här frågan än man hittills har gjort. Naturligtvis är det också mycket välkommet om det blir mer initiativ för möten mellan muslimska ledare och företrädare för det judiska samfundet.

Den så kallade installationen av *Snövit* på Historiska museet som Tuve Skånberg tog upp är en del som jag tror betjänar antisemitismen i Sverige. Den begär nämligen att offren ska förstå, och det anknyter till den gamla antisemitismen som säger att judarna egentligen själva är skyldiga till judehatet, att de egentligen själva är skyldiga själva till vad de har blivit utsatta för. Därför måste vi också avvisa och kraftfullt bemöta den typen av yttringar, menar jag, för att bekämpa antisemitismen. Flathet inför antisemitism, som Tossavainen redovisar i sin undersökning, tjänar ingen på. Att lämna antisemitismen i fred i tystnad minskar inte antisemitismen. Arabiska muslimska invandrare riskerar ökad islamofobi från svenskar med ytterligare försvärad integration som följd, det vill säga: Det finns ingen arab eller muslim som tjänar på antisemitism.

Den ökande antisemitismen är oacceptabel för dem som drabbas av den med trakasserier, hot, kränkningar, säkerhetsarrangemang med mera. Skolan har här en väldigt viktig uppgift. Den kan inte göra allt, men den måste göra sin del för att hävda läroplanen och vår gemensamma värdegrund och visa nolltolerans mot antisemitismen.

Anf. 24 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Tack, statsrådet Sahlin! Att få större kunskap är alltid positivt. Rapporten från EU kan säkert bli bra om man lägger med EUMC:s rapport, vilket man sade att man skulle göra. Nu är den rapporten byggd på bland annat uppgifter från Expo, säpo och från alla de judiska församlingarna, så den är mycket större än Mikael Tossavainens.

I EUMC:s rapport tar man upp några förslag till åtgärder för att motverka antisemitismen i Sverige. Man säger som första punkt att alla länder ska samla in och analysera brott av antisemitisk karaktär och göra det i samarbete med Eurojust och Europol. Man ska då särskilja brott av antisemitisk art. Precis som statsrådet sade tidigare är ju Nederländerna det land som ligger längst fram med detta, och alla andra länder har mycket att lära av det. Man bör också i alla rekommendationer och deklarationer mot rasism och främlingsfientlighet också nämna antisemitism vid namn. Det är den andra punkten.

När det gäller Ana Maria Nartis förslag om hur man ska kunna motverka antisemitisk användning av Internet och parabol tycker jag att det

är ett väldigt bra förslag. Det förslag som man har tagit vid seminariet är också värt att stryka under, och jag hoppas att statsrådet tar det med sig.

Riksdagens kristna grupp ska åka till den judiska församlingen den 3 februari, och jag vill inbjuda statsrådet Sahlin. Jag vet att ni har mycket kontakter. Jag tror att vi kommer att få väldigt fin information där. Ni är välkomna att följa med. Ingenting annat kommer att begäras av er än att ni sitter och lyssnar. Tack för det, och tack för debatten!

Anf. 25 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag är glad för den här interpellationsdebatten och för det svar vi har fått. Låt oss skicka med det här. Låt oss inte agera slätstruket i denna fråga om den hatpropaganda som nu pumpas in i många svenska hem.

Islamismen, som den tar sig uttryck genom hatet mot judar och genom Jihad i form av självmordsattacker som riktar sig mot judar och otrogna, är ett hot mot alla som inte tror på islam som den högst stående religionen och styrelsesättet. Den är i sin ideologi och sitt uttryckssätt jämförbar med andra totalitära ideologier, som nazismen och kommunismen.

För att förebygga det argument som då genast kommer upp, att man är islamofob, vill jag understryka att detta inte handlar om muslimer i allmänhet. Det handlar om en tolkning av islam, det vi kallar islamism, som ser islam som den enda läran, som vill att moskéer ska byggas högre än andra byggnader, ett synsätt att andra människor är mindre värda och är otrogna om de inte tror på islam. För att nå sina syften är man beredd att mörda urskillningslöst och uppvigla. Den hatpropaganda som förekommer via satellitkanalerna är en del av denna fruktansvärda kampanj.

Låt oss använda lagen mot hets mot folkgrupp. Låt oss titta på hur de har lyckats i Australien. Låt oss se till att vara ett föredöme. Den konferens som börjar på måndag kanske är ett tillfälle att visa att vi i Sverige inte bara kan bjuda in till konferenser utan också kan vara ett föredöme i vår egen värld och vår egen kontinent, att visa att vi kan säga nej, att det inte är okej med den propaganda som pumpas ut.

Tack för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2003/04:193 om användning av föräldraförsäkringen som kontaktdagar

Anf. 26 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Kerstin Lundgren har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta för föräldrarna att besöka barnens arbetsplats – skolan – under hela grundskoleperioden samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka föräldrarnas makt över föräldraförsäkringen.

Föräldraförsäkring, god förskoleverksamhet och barnbidrag till alla barn har varit och är hörnstenar i regeringens familjepolitik. Utgångspunkten för familjepolitiken är barnens bästa och jämställdhet mellan kvinnor och män – en politik där förvärvsarbete utgör basen för barnfa-

Prot. 2003/04:57
23 januari

*Svar på
interpellationer*

miljernas ekonomi. Kvinnor och män i Sverige kan kombinera förvärvsarbete med familj.

Den svenska föräldraförsäkringen är unik. Den sätter barnet i centrum och ger genom sin flexibilitet familjer med olika villkor möjlighet till tid med barnen efter vars och ens behov. Föräldraförsäkringen har som mål att stödja båda föräldrarnas möjligheter att förena förvärvsarbete med föräldraskap och framhåller särskilt männens ansvar för sina barn. Det är ett effektivt instrument för att utforma stöd som syftar till att förbättra småbarnsföräldrarnas situation. En viktig princip är att det är den förälder som till huvudsaklig del vårdar barnet som har rätt till föräldrapenning. Syftet med föräldrapenningen är att ge föräldrarna möjlighet att under en lång tid med ersättning från försäkringen vara tillsammans med sitt barn. Kravet att föräldern vårdar barnet när hon eller han tar ut föräldrapenning är därför en viktig förutsättning för ersättningen.

Reglerna för föräldrapenning som betalas ut i samband med ett barns födelse är mycket flexibla och ger stora möjligheter att utifrån barnets och föräldrarnas behov planera för hur och när ledigheten ska tas ut. Det stora flertalet föräldrar har därför goda möjligheter att förlägga ledigheten till en tidpunkt som för den enskilda familjen förefaller mest lämplig med hänsyn till arbets- och inkomstförhållanden.

Tidsramen för uttaget av antalet dagar är samordnad med föräldraleighetslagens regler och har byggts ut i takt med att antalet föräldrapenningdagar utökats. Utifrån detta och vad jag tidigare har anfört anser jag därmed att tidsramen för uttag av föräldrapenning är rimlig.

Anf. 27 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Tack, statsrådet Berit Andnor, för svaret på min fråga.

Man skulle kunna tro, när man hör svaret, att min fråga gäller föräldraförsäkringens förträfflighet. Vi är överens om att föräldraförsäkringen är väldigt bra och väldigt viktig, inte minst för att både kvinnor och män ska kunna vara tillsammans med sina barn och också kunna arbeta.

Min fråga handlar snarare om att vi med barnen i fokus ska försöka skapa möjligheter för föräldrarna att vara föräldrar även efter det att barnet fyllt åtta år. Gränsen är ju satt vid åtta år. Den är alltså inte satt när man börjar skolan vid sex eller sju års ålder, utan man har utsträckt den in i grundskoleperioden, till åtta år.

Barn växer med föräldraengagemang – det är vi alla väl medvetna om. Alla barn mår väl av vuxna som bryr sig. Alla barn mår väl av fler vuxna i skolan. Det är fantastiskt med klassmorfäder och annat som vi nu ser, men det är och har också varit väldigt bra med närvarande föräldrar – för alla barn, inte bara för de egna barnen.

Det finns alla skäl att stärka kontakterna mellan föräldrarna och skolan. Det efterfrågas av skolan och av föräldrar. Då är det vår uppgift att försöka skapa möjligheter för det.

Kontaktdagarna var en sådan möjlighet. Kontaktdagarna infördes en gång för att göra det möjligt för alla föräldrar, inte bara för vissa, att vara delaktiga direkt i sina barns skolvardag, att skapa de möten som är så viktiga mellan föräldrarna och skolan i vardagen.

Kontaktdagarna har däremot kommit och gått, och man har sett spår ute i både förskola och skola. Senast var de införda med en dag per år

under perioden den 1 juli 2001 till den 1 juli 2003. Då var det enligt sjukpenningnivå tills barnet fyllde elva år.

Föräldrarna försvinner från skolan efter lågstadiet – det har vi också sett. Många säger att föräldrarna behövs under hela grundskoleperioden.

Skälen till att ta bort kontaktdagarna, som verkligen gjorde att föräldrarna mötte skolan i vardagen, var inte att man ville strypa mötena. Skälen, som det har beskrivits för mig, var ekonomi, statsbudget. Det var också det som framgick i riksdagens uttalande när det gällde motionerna om detta tidigare. Man såg inte möjlighet att införa två kontaktdagar från 2003 av statsfinansiella skäl.

Då kommer min fråga. Föräldraförsäkringen har byggts ut till 480 dagar. 90 dagar är lägsta nivå. Det har varit bra. Vi vet att delar av det här utnyttjas lördagar och söndagar. Vi vet att det utnyttjas under sommartid. Det är helt okej – det är flexibelt. Men varför då inte ge rätten att spara några dagar, om det nu är så att man vill ha gränser? Varför inte ge rätten till föräldrarna att spara dagar för att utnyttja under hela grundskoleperioden, för att kunna delta och vårda – där också, fast på ett annat sätt – relationen med sina barn och barnens arbetsplats? Varför inte ge möjligheten? Det kostar inte statskassan något. Det kostar inte arbetsgivaren något. Det är pengar som redan finns utdelade, möjligheter som finns utdelade. Men det ger föräldrarna rätt att ta ledigt från arbete även när barnen har blivit något äldre, under hela grundskoleperioden. Det är ett sätt att stärka banden till barnen och skolan och ett sätt att göra föräldraförsäkringen mer flexibel utan ökade kostnader.

Anf. 28 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag delar helt Kerstin Lundgrens uppfattning, att det är viktigt för barnen att ha en bra och nära kontakt med sina föräldrar även efter det att de har fyllt åtta år. Man ska inte tolka den möjlighet som vi har, genom föräldraförsäkringen, att vårda våra barn i samband med barnets födelse som att det skulle vara ett ställningstagande mot att föräldrar och barn behöver ha en nära och bra kontakt även senare.

Som jag antar att både Kerstin Lundgren och jag vet har man egentligen barn hela livet, och kontakten mellan föräldrar och barn är viktig även efter grundskolenivån, även på gymnasienivån. Det är naturligtvis oerhört viktigt också för skolans arbete och för barnens utveckling att föräldrar och barn har en nära och bra kontakt med skolan och att man också har ett samarbete som syftar till att förbättra situationen för barnen. Om detta är vi helt överens.

Däremot har vi nog olika uppfattningar om hur vi ska använda föräldraförsäkringen. Min uppfattning är att föräldraförsäkringens främsta syfte är att ge föräldrar möjlighet att kombinera arbete med familj under barnets första tid. Vi har successivt haft möjlighet att bygga ut föräldraförsäkringen, vilket jag tycker är bra. Jag hoppas att vi kan fortsätta med det även i framtiden, om vi har pengar till det. Men själva syftet med föräldraförsäkringen är att ersätta föräldrarna för vård av barnet under dess första tid. Den är flexibel. Man har möjlighet att ta ut dagar ända fram till barnet är åtta år, precis som Kerstin Lundgren säger. Det är mycket möjligt att man kan utöka flexibiliteten ytterligare.

Just den här punkten kommer att vara en del i den utredning som kommer att tillsättas ganska snart, en utredning om föräldraförsäkringen

Prot. 2003/04:57
23 januari

Svar på
interpellationer

som syftar till att öka flexibiliteten men också till att se hur vi kan utöka möjligheterna för båda föräldrarna att utnyttja föräldraförsäkringen.

Sedan är jag väl själv tveksam i det här fallet. Syftet med just kontaktdagarna var att man skulle kunna använda dem för att vara i skolan, precis på det sätt som Kerstin Lundgren har beskrivit. Tyvärr var vi tvingade att avskaffa dem av ekonomiska skäl. Det finns egentligen inget annat argument för det. De har kommit och gått, precis som Kerstin Lundgren säger. Vi kunde dock konstatera i samband med att vi tog detta beslut att utnyttjandet av dessa kontaktdagar var mycket lågt under de senaste åren, mellan 2001 och 2003, som de fanns.

Jag tycker alltså att vi har en föräldraförsäkring som fungerar väldigt bra och som redan i dag är flexibel. Vi ska titta på om vi kan öka flexibiliteten ytterligare. Det kanske kan behövas. Men jag är tveksam till att utsträcka den i tiden i förhållande till barnets ålder.

Anf. 29 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Statsrådet Andnor bekräftar att kontaktdagarna tyvärr avskaffades av ekonomiska skäl. Jag är väl medveten om att det var ett varierat utnyttjande under den korta period som de senast var giltiga, men det berodde också mycket på hur mycket de kunde marknadsföras – hur säkra var de?

Det handlar om möjligheten för föräldrarna att själva förfoga över dagar. När man blir förälder har man mycket väl koll på att man har de här dagarna, att man har ett konto för att vara tillsammans med sina barn. Man vet vad som är dagar med den lägsta nivån. Man vet vad som är sjukpenninggrundade dagar. Man har, så att säga, själv fokus, och man kan själv styra. Det ger också en tydlig signal. Man kanske vill ha gränser för att detta inte ska missbrukas, vilket ju inte har gjorts med de här andra 480 dagarna. Man ser ju att de flesta dagarna tas ut under de första 21 månaderna. Det innebär att man som förälder, när man får möjlighet och har kraft att styra, väljer de tidiga åren, men en del sparas. Låt oss då säga att man får spara en dag eller två dagar per år. Det är kanske 18 dagar eller 36 dagar under hela grundskoleperioden som man pratar om, som föräldrar då har rätt att ta ut som kontaktdagar för att vara med sina barn i skolan.

Det är en tydlig signal. Som förälder vet man då redan från början, och man förmår själv att styra över detta. Jag tror att det är viktigt att man ger den kraften till föräldrarna om man ska signalera att de behövs också i skolan. Det handlar om att de ska ha den möjligheten, ha rätt att ta ledigt. Jag tror att man då kommer att utnyttja detta i mycket högre grad och att man också kommer att stärka relationen barnen–föräldrarna–skolan. Det är någonting som behövs för barnens utveckling och för skolans utveckling för att man ska nå ett bra resultat för alla barn. Föräldrar i skolan betyder inte bara mycket för de egna barnen utan också för hela gruppen och för relationen skola–barn.

Anf. 30 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Som jag har sagt i mitt svar har vi en föräldraförsäkring som redan i grunden är mycket flexibel. Vi kan använda den ända tills barnet är åtta år. Vi kan ta ut ledigheten i olika delar under den här tiden. Vi kan fördela den mellan oss som föräldrar. Det gör att den är unik i

både ett europeiskt och ett internationellt perspektiv. Jag tror inte att det finns något land som betalar sina föräldrar så mycket så länge för att de är hemma med sina barn, och det är en fantastisk tillgång.

Sedan ska man komma ihåg att man, när man bygger upp olika typer av försäkringssystem eller bidrag, i grunden har ett syfte med den försäkring som man skapar. Själva syftet med föräldraförsäkringen är att ersätta föräldrarna för det inkomstbortfall som de har i samband med att de får ett barn och vill vara lediga från arbetet för att vårda sitt barn. Det är det som är själva syftet. Den uppfyller alltså inte de syften som nu Kerstin Lundgren tycker att föräldraförsäkringen bör uppfylla. Om detta kan man naturligtvis ha olika åsikter.

Vi hade tidigare kontaktdagarna just för att uppfylla det syfte som Kerstin Lundgren nu lyfter fram. Tyvärr kunde vi inte behålla dem, helt och hållet av ekonomiska skäl. Det är alltid en avvägning som vi tvingas göra. Pengarna räcker inte till allt. Vi är väl medvetna om att det är på det sättet. Dessutom utnyttjades de i väldigt liten utsträckning – det handlade om en dag per år för barn mellan sex och elva år. Då gjorde vi bedömningen att det var möjligt att avskaffa kontaktdagarna. Sedan är det naturligtvis önskvärt att vi kan ha kontaktdagar på det sätt som vi hade tidigare. Tyvärr har vi inte den ekonomiska möjligheten.

Själva syftet med föräldraförsäkringen vill nog jag bevara därför att det är oerhört viktigt att barnet i stor utsträckning får tillgång till båda sina föräldrar under dess första tid. Vi vet att det är oerhört viktigt för barnets utveckling också framöver.

Anf. 31 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Visst är vi överens om att det är oerhört viktigt att båda föräldrarna finns med barnen under den första tiden. Men det handlar om att ge en möjlighet för föräldrarna att ta 9 eller 18 dagar av de 480. De sparas ofta nu. Det kanske inte handlar om att man får ersättning för förlorad arbetsinkomst utan om att man får en lägsta nivå. Det handlar om de 90 dagar som regeringen anser att man kan vårda barnen utan att ha ersättning för förlorad arbetsinkomst, om man nu har ett arbete. De dagarna skulle man mycket väl kunna välja att spara, inte för att ta ut dem en lördag och söndag utan kanske för att vara med barnen i skolan. Det ger en möjlighet för föräldrarna, en rätt för föräldrarna, att vara lediga för att vara närvarande i barnens skolvardag och möta den på ett bra sätt.

Jag noterar att statsrådet hänvisar till en utredning om föräldraförsäkringen men också att hon öppnar dörren för att där se hur man kan öka flexibiliteten ytterligare.

Jag tycker att det här är en liten sak. Man behöver ju inte se det som ett hot mot föräldraförsäkringen eller misstro föräldrarnas inneboende vilja att vara med barnen när de är små. Men det skulle ge en signal till och en möjlighet för föräldrarna att så att säga styra in en del av föräldraförsäkringen under grundskoleperioden. Det innebär inte att statskassan förlorar, det innebär inte att arbetsgivarna förlorar, och det innebär inte att föräldrarna vare sig vinner eller förlorar i förhållande till vad som gäller i dag. Men det ger en möjlighet för barnen att bli vinnare därför att de får föräldrar som är närvarande i skolan och därmed också en vinnare i skolan.

Prot. 2003/04:57
23 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 32 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Själva syftet med föräldraförsäkringen är något annat i dag än det som Kerstin Lundgren nu efterlyser. Jag nöjer mig med att konstatera att föräldraförsäkringen är oerhört flexibel i dag. Vi ska i utredningen titta på om vi kan öka flexibiliteten ytterligare just därför att samhället förändras. Det händer saker och ting hela tiden, och vi förändrar också vår syn på hur vi ska kunna utnyttja föräldraförsäkringen. Det är ett av syftena med utredningen. Ett annat är att vi ska öka båda föräldrarnas uttag av föräldraförsäkringen därför att vi tycker att det är väldigt bra om barnen får tillgång till bägge sina föräldrar.

Denna utredning ska nu tillsättas, och jag arbetar just nu med direktiven. Jag noterar Kerstin Lundgrens synpunkter på detta, men jag vill ändå betona att föräldraförsäkringens syfte är något helt annat, och det skulle i så fall innebära stora förändringar. Vi ska komma ihåg att vi har olika syften med de försäkringar som vi har byggt upp och de bidrag som vi har och som vi betalar gemensamt. Detta kan alltid diskuteras, och vi kan ha olika åsikter om det också. Men för min del är det just nu viktigt att bevara själva syftet med föräldraförsäkringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2003/04:50 till socialförsäkringsutskottet

2003/04:57 till miljö- och jordbruksutskottet

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

2003/04:61 Svenskt deltagande i Förenta nationernas mission i Liberia

Konstitutionsutskottets betänkanden

2003/04:KU7 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

2003/04:KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regerings-
ärendenas handläggning

9 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 23 januari

2003/04:240 av *Per Bill* (m) till näringsminister Leif Pagrotsky
Energipolitiken

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 3 februari.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 23 januari

2003/04:598 av *Gudrun Schyman* (v) till statsrådet Berit Andnor

Delat barnbidrag

2003/04:599 av *Agne Hansson* (c) till utbildningsminister Thomas Östros

Ändringar i skollagen

2003/04:600 av *Gudrun Schyman* (v) till utbildningsminister Thomas

Östros

Kunskap om könsmaktsordningen i skolan

2003/04:601 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Läsinlärning

2003/04:602 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Utbildning på vetenskaplig grund

2003/04:603 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Antagningen till lärarutbildningen

2003/04:604 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Statens ansvar för lärarna

2003/04:605 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Att rusta lärarna

2003/04:606 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Kvalitet och jämförbarhet i Skolverkets inspektioner

2003/04:607 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Personals församlingstillhörighet

2003/04:608 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Samråd med föräldrar

2003/04:609 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Särbehandling av konfessionella friskolor

2003/04:610 av *Allan Widman* (fp) till försvarsminister Leni Björklund

Pension vid avveckling av officerstjänster

2003/04:611 av *Jörgen Johansson* (c) till finansminister Bosse Ringholm

Lissabonstrategin som styrinstrument

2003/04:612 av *Tina Ackefors* (fp) till statsrådet Mona Sahlin

Upphållstillstånd för flickor i patriarkala familjer

2003/04:613 av *Luciano Astudillo* (s) till statsrådet Mona Sahlin

Diskriminerande krogar

2003/04:614 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Återkallande av felaktigt beslutade svenska medborgarskap

2003/04:615 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Lång utredningstid för Haverikommissionen

Prot. 2003/04:57
23 januari

2003/04:616 av *Ulf Sjösten* (m) till statsrådet Barbro Holmberg
Flyktingar med eventuell koppling till terroristorganisationer
2003/04:617 av *Joe Frans* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Trafficking

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 27 januari.

11 § Kammaren åtskildes kl. 10.52.

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Meddelande om aktuell debatt	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
3 § Svar på interpellation 2003/04:141 om en öppnare arbetsmarknad	2
Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	2
Anf. 2 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	4
Anf. 3 ANA MARIA NARTI (fp).....	5
Anf. 4 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	5
Anf. 5 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	6
Anf. 6 ANA MARIA NARTI (fp).....	7
Anf. 7 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	8
Anf. 8 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	9
4 § Svar på interpellation 2003/04:186 om folklig mobilisering för att motarbeta nazismen	9
Anf. 9 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	9
5 § Svar på interpellationerna 2003/04:213, 214 och 223 om antisemitism.....	11
Anf. 10 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	11
Anf. 11 ULRIK LINDGREN (kd).....	13
Anf. 12 ANNELIE ENOCHSON (kd)	14
Anf. 13 MIKAEL OSCARSSON (kd)	15
Anf. 14 ANA MARIA NARTI (fp).....	16
Anf. 15 TUVE SKÅNBERG (kd)	17
Anf. 16 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	17
Anf. 17 ULRIK LINDGREN (kd).....	18
Anf. 18 ANNELIE ENOCHSON (kd)	19
Anf. 19 MIKAEL OSCARSSON (kd)	20
Anf. 20 ANA MARIA NARTI (fp).....	21
Anf. 21 TUVE SKÅNBERG (kd)	22
Anf. 22 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	22
Anf. 23 ULRIK LINDGREN (kd).....	23
Anf. 24 ANNELIE ENOCHSON (kd)	24
Anf. 25 MIKAEL OSCARSSON (kd)	25
6 § Svar på interpellation 2003/04:193 om användning av föräldraförsäkringen som kontaktdagar	25
Anf. 26 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	25
Anf. 27 KERSTIN LUNDGREN (c).....	26
Anf. 28 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	27
Anf. 29 KERSTIN LUNDGREN (c).....	28
Anf. 30 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	28
Anf. 31 KERSTIN LUNDGREN (c).....	29
Anf. 32 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	29
7 § Hänvisning av ärenden till utskott	30
8 § Bordläggning.....	30
9 § Anmälan om interpellationer.....	30

Prot. 2003/04:57
23 januari

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	31
11 § Kammaren åtskildes kl. 10.52.	32

